

ಪರಿಸರ ಸಂರಕ್ಷಣೆಯ ಮನೋಭಾವದಿಂದ ಶುರುವಾದ ಇಕೋ ಕ್ಲಬ್

ಕೀರ್ತಿ ಲಾಂಬಾ

ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿಸರ ಜಾಗೃತಿ ಮೂಡಿಸಲು ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ 'ಮಿಷನ್ ಲೈಫ್' ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ರೂಪಿಸಲಾದ ಇಕೋ ಕ್ಲಬ್ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಭಾವಶಾಲಿ ವೇದಿಕೆಯಾಗಿದೆ. ಸುಸ್ಥಿರ ಬದುಕಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಮೌಲ್ಯ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕಾರಗಳನ್ನು ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಸುವುದು ಈ ಕ್ಲಬ್‌ನ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿದೆ. ಇದರ ಮೂಲಕ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ಪರಿಸರ ಸ್ನೇಹಿ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಅವರಲ್ಲಿ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಮಮತೆ ಮತ್ತು ಜವಾಬ್ದಾರಿಯ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಮೂಡುತ್ತದೆ. ದೆಹಲಿಯ ಸರ್ಕಾರಿ ಶಾಲೆಯ ಶಿಕ್ಷಕಿಯೊಬ್ಬರು ಕೈಗೊಂಡ ಇಂತಹದ್ದೇ ವಿಶಿಷ್ಟ ಪ್ರಯತ್ನದ ಅನುಭವದ ಸಾರವನ್ನು ಈ ಲೇಖನವು ಪ್ರಸ್ತುತಪಡಿಸುತ್ತದೆ.

ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಕಲಿಸುವ ವಿಷಯಗಳು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ನೈಜ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದಾಗ ಅವರ ಕಲಿಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ನನ್ನ ತರಗತಿಗಳಲ್ಲೂ ನಾನು ಇಂತಹ ಬೆಸುಗೆಯನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದಾಗ ದೊರೆತ ಫಲಿತಾಂಶಗಳು ನಿಜಕ್ಕೂ ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವಾಗಿದ್ದವು. 7ನೇ ತರಗತಿಯ ಸಮಾಜ ವಿಜ್ಞಾನ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ 'ಪರಿಸರ' ಮತ್ತು 8ನೇ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ 'ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳು' ಎಂಬ ಪಾಠಗಳಿವೆ. ಈ ಎರಡೂ ಪಾಠಗಳು 'ಇಕೋ ಕ್ಲಬ್' ರಚಿಸುವ ಮೂಲಕ ಸುಸ್ಥಿರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ಶಿಕ್ಷಣ (Education for Sustainable Development—ESD) ನೀಡಲು ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ತಳಹದಿಯನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತವೆ.

ಈ ಎರಡೂ ಪಾಠಗಳ ಆಶಯದಂತೆ, ನಾನು ನನ್ನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗಾಗಿ LIFE (ಪರಿಸರಕ್ಕಾಗಿ ಜೀವನಶೈಲಿ - Lifestyle for Environment) ಅಭಿಯಾನವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದೆ. ಇದರ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ, ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಇಕೋ ಕ್ಲಬ್‌ಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಯಿತು. ಇದೀಗ ಇವುಗಳನ್ನು 'ಇಕೋ ಕ್ಲಬ್ಸ್ ಫಾರ್ ಮಿಷನ್ ಲೈಫ್' (Eco Clubs for Mission LIFE) ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ.

“ ಮರುದಿನ ಬೆಳಗ್ಗೆ ಯಾವುದೇ ಶಿಕ್ಷಕರು ಹೇಳದಿದ್ದರೂ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ತಾವು ನೆಟ್ಟ ಗಿಡಗಳನ್ನು ನೋಡಲೆಂದು ಬೇಗನೆ ಶಾಲೆಗೆ ಬಂದಿದ್ದರು. ಇನ್ನು ಕೆಲವರು ಗಿಡಗಳಿಗೆ ನೀರು ಹಾಕಲು ಸ್ವಯಂಪ್ರೇರಿತರಾಗಿ ಮುಂದಾದರು. ”

ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿಸರದ ಬಗ್ಗೆ ಜಾಗೃತಿ ಮತ್ತು ಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ಮೂಡಿಸುವುದು ಈ ಕ್ಲಬ್‌ನ ಪ್ರಮುಖ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿದೆ.

ಕ್ಲಬ್ ಸ್ಥಾಪನೆ ಮತ್ತು ಅದರ ಉದ್ದೇಶಗಳು

7ನೇ ತರಗತಿಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಜೈವಿಕ ಮತ್ತು ಅಜೈವಿಕ ಪರಿಸರದ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳನ್ನು ಮನದಟ್ಟು ಮಾಡಿಕೊಡಲು 'ವಾಕ್ ಅಂಡ್ ಟಾಕ್' ಚಟುವಟಿಕೆಯೊಂದಿಗೆ ಈ ಅಭಿಯಾನ ಆರಂಭವಾಯಿತು. 'ಏಕ್

ಚಿತ್ರ 1: ಶಾಲೆಯ ಆವರಣದಲ್ಲಿ ಗಿಡ ನೆಡಲು ಭೂಮಿಯನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುತ್ತಿರುವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು.

ಪೇಡ್ ಮಾ ಕೆ ನಾಮ್' (ಅಮ್ಮನ ಹೆಸರಲ್ಲೊಂದು ಗಿಡ) ಅಭಿಯಾನದ ಮೂಲಕ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ತಮ್ಮ ತಾಯಂದಿರಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿ ಒಂದೊಂದು ಸಸಿಯನ್ನು ನೆಟ್ಟು, ಅವುಗಳನ್ನು ಪೋಷಿಸುವ ಸಂಕಲ್ಪ ಮಾಡಿದರು. ಕೆಲವು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ತಾವೇ ಸ್ವತಃ ಸಸಿಗಳ ಹೆಸರು ಮತ್ತು ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಮಾಹಿತಿಯುಳ್ಳ ಫಲಕಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸಿ ಗಿಡಗಳ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಹಾಕಿದರು. ಮರುದಿನ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ, ಯಾವುದೇ ಶಿಕ್ಷಕರು ಹೇಳದಿದ್ದರೂ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ತಾವು ನೆಟ್ಟ ಗಿಡಗಳನ್ನು ನೋಡಲೆಂದು ಬೇಗನೆ ಶಾಲೆಗೆ ಬಂದಿದ್ದರು. ಇನ್ನು ಕೆಲವರು ಗಿಡಗಳಿಗೆ ನೀರು ಹಾಕಲು ಸ್ವಯಂಪ್ರೇರಿತರಾಗಿ ಮುಂದಾದರು. ತಮ್ಮ ಗಿಡಗಳು ಬೆಳೆಯುವುದನ್ನು ನೋಡಲು ಮಕ್ಕಳು ತೋರುತ್ತಿದ್ದ ಕುತೂಹಲ ಬಹಳ ಸೊಗಸಾಗಿತ್ತು. ಇದು ಪ್ರಕೃತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಒಲವು ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಮತ್ತು ಅದರೊಂದಿಗೆ ಗಾಢವಾದ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಹೊಂದಲು ನಾಂದಿಯಾಯಿತು. ಈ ಅನುಭವದ ಮೂಲಕ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಕೇವಲ ನಿಷ್ಠೆಯವಾಗಿ ಮಾಹಿತಿ ಪಡೆಯುವವರಾಗದೆ, ಪರಿಸರಕ್ಕಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯುತ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಾದರು. ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ, ಈ ಕ್ಲಬ್ ಸಾಮೂಹಿಕವಾದ ಜ್ಞಾನದ ಹಸಿವು ಹಾಗೂ ಪರಿಸರ ಪೋಷಣೆಯ ಉದಾತ್ತ ಭಾವನೆಯೊಂದಿಗೆ ಕಾರ್ಯಾರಂಭ ಮಾಡಿತು.

“ ಕ್ರಮೇಣ ಇಕೋ ಕ್ಲಬ್‌ನ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಜೊತೆಜೊತೆಗೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಜ್ಞಾನವೂ ವೃದ್ಧಿಯಾಯಿತು. ಕ್ಲಬ್‌ನ ಸಂಪೂರ್ಣ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೇ ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವುದು ಒಂದು ಆಶಾದಾಯಕ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಾಗಿತ್ತು; ನನ್ನ ಪಾತ್ರ ಕೇವಲ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಮತ್ತು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಕ್ಕೆ ಸೀಮಿತವಾಗಿತ್ತು. ”

ಇದೇ ರೀತಿ, 8ನೇ ತರಗತಿಯ 'ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳು' ಎಂಬ ಪಾಠದಲ್ಲಿರುವ ಸುಸ್ಥಿರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ವಿಷಯವು ಕ್ಲಬ್‌ನ ಉದ್ದೇಶದ ಕುರಿತು ದೊಡ್ಡ ಚರ್ಚೆಯನ್ನೇ ಹುಟ್ಟುಹಾಕಿತು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಈ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ಗಂಭೀರವಾಗಿ ಯೋಚಿಸಿ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಕೇಳಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ಅವರ ಆ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ನನ್ನ ಉತ್ಸಾಹವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವಂತಿದ್ದವು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ—

7ನೇ ತರಗತಿಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿ ಆಯೇಷಾ ಕೇಳಿದಳು: “ಮೇಡಂ, ನವೀಕರಿಸಬಹುದಾದ ಸಂಪನ್ಮೂಲವಾಗಿದ್ದರೂ ನೀರು ಏಕೆ ಇಷ್ಟೊಂದು ವಿರಳವಾಗಿದೆ? ಈ ವಿರೋಧಾಭಾಸವೇಕೆ? ನಾವು ಪ್ರತಿದಿನ ಸುದ್ದಿಗಳಲ್ಲಿ ನೀರಿನ ಅಭಾವದ ಬಗ್ಗೆ ಕೇಳುತ್ತಿರುತ್ತೇವಲ್ಲ, ಇದು ಏಕೆ?” ಆಯೇಷಾ ಕೇಳಿದ ಈ ತಾರ್ಕಿಕ ಪ್ರಶ್ನೆಯು ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಗಂಭೀರವಾದ ಚರ್ಚೆಗೆ ನಾಂದಿ ಹಾಡಿತು. ಈ ಕುತೂಹಲವು 7ನೇ ತರಗತಿಯ 'ಪರಿಸರ' ಪಾಠದ ಚರ್ಚೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡಿತ್ತು. ಆಯೇಷಾಳ ಪ್ರಶ್ನೆಯು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು “ಪ್ರಸ್ತುತದ ಸಿದ್ಧಾಂತ”ದಿಂದ “ನೇಲದ ವಾಸ್ತವ”ದಡೆಗೆ ತಿರುಗಿಸಿತು. ಲಭ್ಯವಿರುವ ಸಿಹಿನೀರಿನ ಪ್ರಮಾಣ ಎಷ್ಟು ಕಡಿಮೆ ಇದೆ ಮತ್ತು ನಾವು ಅದನ್ನು ಎಷ್ಟು ವ್ಯರ್ಥ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೇವೆ ಎಂಬ ವಿಷಯದ ಕುರಿತು ನಡೆದ ಈ ಚರ್ಚೆಯು, ನೇರವಾಗಿ ನಮ್ಮ ‘ಮಿಷನ್ ಲೈಫ್ ಇಕೋ-ಕ್ಲಬ್‌’ನ ಪ್ರಮುಖ ಉದ್ದೇಶವಾದ ‘ಜಲ ಸಂರಕ್ಷಣೆ’ಯನ್ನು ತಲುಪಿತು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಕೇವಲ ನೀರನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸುವ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮಾಡಿದ್ದಲ್ಲದೆ, ಅದನ್ನು ತಮ್ಮ ಜೀವನಶೈಲಿಯ ಭಾಗವಾಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಮೂಹಿಕವಾಗಿ ಸಂಕಲ್ಪ ಮಾಡಿದರು.

8ನೇ ತರಗತಿಯ ನಿಶಾ ಕೇಳಿದಳು: “ಮೇಡಂ, ನಾವು ನೈಸರ್ಗಿಕ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ಉಳಿಸಬಹುದು?” ಅವಳ ಮುಗ್ಧ ಪ್ರಶ್ನೆಯಲ್ಲೂ ಕಳವಳವು ಎದ್ದು ಕಾಣಿಸುತ್ತಿತ್ತು. “ಪ್ರಾಕೃತಿಕ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳನ್ನು ಉಳಿಸಲು ನಾವು ಅವುಗಳ ಬಳಕೆಯನ್ನೇ ನಿಲ್ಲಿಸಬೇಕೇ?” ಎಂದು ಅವಳು

ಚಿತ್ರ 2: ಸಸ್ಯದ ಕುರಿತು ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಕಾರ್ಡ್ ಒಂದನ್ನು ಹಾಕುತ್ತಿರುವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು.

ಮುಂದುವರಿಸಿದಳು. ತಕ್ಷಣವೇ ಆಯೇಷಾ ಮಧ್ಯಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಅವಳನ್ನು ತಿದ್ದುತ್ತಾ ಹೇಳಿದಳು: “ಅರೇ, ಅದರ ಅರ್ಥ ಬಳಸಬಾರದು ಎಂದಲ್ಲ, ಬದಲಿಗೆ ದುರುಪಯೋಗ ಮಾಡಬಾರದು ಎಂದಾಗಿದೆ.”

ನಿಶಾಗೆ ಅದು ಪೂರ್ತಿ ಅರ್ಥವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆಗ ಆಯೇಷಾ ವಿವರಿಸಿದಳು: “ನದಿಗಳಿಗೆ ಕಸ ಹಾಕುವುದು ದುರುಪಯೋಗ, ಆದರೆ ಅದೇ ನದಿಯಿಂದ ಜಮೀನಿಗೆ ನೀರು ಹರಿಸುವುದು ಬಳಕೆ. ನೀರನ್ನು ಕುಡಿಯುವುದು ಉಪಯೋಗ, ಆದರೆ ಸುಮ್ಮನೆ ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಹರಿಯಲು ಬಿಡುವುದು ದುರುಪಯೋಗ.”

ಆಗ ನಿಶಾ ನಿರಾಳವಾಗಿ, “ಓಹೋ! ಅಷ್ಟೇನಾ? ಇದು ನನಗೆ ಗೊತ್ತಿದೆ. ನಾನು ಬೇರೇನೋ ಇರಬಹುದು ಅಂದುಕೊಂಡಿದ್ದೆ!” ಎಂದಳು.

ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಹೀಗೆ ಪರಸ್ಪರ ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತಾ, ಉತ್ತರಿಸುತ್ತಾ ಇರುವುದನ್ನು ಕಂಡು, ನಮ್ಮ ಇಕೋ ಕ್ಲಬ್ ತನ್ನ ಗುರಿಯತ್ತ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ಸಾಗುತ್ತಿದೆ ಎಂದು ನನಗೆ ಅನ್ನಿಸಿತು.

ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ನಾನೇ ನೇರವಾಗಿ ಉತ್ತರಿಸುವ ಬದಲು, ಅವರೇ ಉತ್ತರಗಳನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವಂತಹ ಕೆಲವು ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಇಕೋ ಕ್ಲಬ್‌ನಲ್ಲಿ ಆಯೋಜಿಸಿದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ಅವರ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನೇ ಚರ್ಚಾ ಸ್ಪರ್ಧೆಯ ವಿಷಯವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದೆ. ಆಗ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ನೀರಿನ ಅಭಾವ ಏಕೆ ಉಂಟಾಗುತ್ತಿದೆ ಎಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಸ್ವತಃ ಅಂಕಿ-ಅಂಶಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದರು. ಚರ್ಚೆಯ ಜೊತೆಗೆ ಪೋಸ್ಟರ್ ತಯಾರಿಕೆ, ಪ್ರಬಂಧ ಲೇಖನ ಮತ್ತು ಗೊಂಬೆಯಾಟ ಪ್ರದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿ ಸ್ಪಿಷ್ಟ ಬರೆಯುವಂತಹ ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನೂ ಈ ಕ್ಲಬ್‌ನಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಯಿತು.

‘ಕೌಶಲ ಬೋಧಾ’ ವಿಷಯದ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಜೀವವೈವಿಧ್ಯದ ಪ್ರಾಜೆಕ್ಟ್ ಕುರಿತು ಚರ್ಚಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ಜಾಹ್ನವಿ ಅತ್ಯಂತ ಮಾರ್ಮಿಕವೂ ತಾರ್ಕಿಕವೂ ಆದ ಪ್ರಶ್ನೆಯೊಂದನ್ನು ಎತ್ತಿದಳು: “ಈಗೀಗ ನಮಗೆ ಗುಬ್ಬಿಚ್ಚಿಗಳೇಕೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿಲ್ಲ?”

ಅವಳ ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಯು ಇಡೀ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ‘ಭಾವನಾತ್ಮಕ ಜಾಗೃತಿ’ಯನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡಿ, ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಆಳವಾಗಿ ಯೋಚಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿತು. ಗೊಡು ಕಟ್ಟಲು ಜಾಗವಿಲ್ಲದ ಆಧುನಿಕ ಕಾಂಕ್ರೀಟ್ ಕಟ್ಟಡಗಳು ಮತ್ತು ಮೊಬೈಲ್ ಟವರ್‌ಗಳ ವಿಕಿರಣವು ನಮ್ಮ ನಗರ ಪರಿಸರ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಸಂಕಷ್ಟಕ್ಕೆ ದೂಡುತ್ತಿವೆ ಎಂಬ ಬಗ್ಗೆ ನಾವು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿದವು. ನಮ್ಮ ಈ ಸಾಮೂಹಿಕ ಚರ್ಚೆಯ ಸಾರಾಂಶವನ್ನು ‘ಮಿಷನ್ LIFE’ನ

ಅಧಿಕೃತ ಉದ್ದೇಶಗಳೊಂದಿಗೆ ಬೆಸೆದಾಗ ಈ ಸಂವಾದಕ್ಕೆ ಪೂರ್ಣ ಅರ್ಥ ಸಿಕ್ಕಿತು.

ಪರಿಸರದ ಈ ಕಾಳಜಿಯನ್ನು ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವದ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳೊಂದಿಗೆ ಬೆಸೆಯುತ್ತಾ, 'ಮೂಲಭೂತ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ: ಗ್ರಾಮೀಣ ಭಾಗದ ಸ್ಥಳೀಯ ಸರ್ಕಾರ' ಎಂಬ 6ನೇ ತರಗತಿಯ ಸಮಾಜ ವಿಜ್ಞಾನದ ಪಾಠದ ಕುರಿತು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾದ 'ಬಾಲ ಪಂಚಾಯಿತಿ'ಯನ್ನು ಆಯೋಜಿಸಿದರು. ಜಾಹ್ನವಿ ತಲೆಗೆ ಪೇಟೆ ತೊಟ್ಟು 'ಸರಪಂಚ'ಳ (ಅಧ್ಯಕ್ಷ) ಪಾತ್ರ ನಿರ್ವಹಿಸಿದರೆ, 'ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನ'ರನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸಿದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ನೈರ್ಮಲ್ಯ ಮತ್ತು ನೀರಿನ ಅಭಾವದಂತಹ ಗಂಭೀರ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿದರು. ಸರಪಂಚಳಾಗಿ ಜಾಹ್ನವಿ ಅತ್ಯಂತ ಪರಿಪಕ್ವವಾದ ಪರಿಹಾರವನ್ನು ಮಂಡಿಸುತ್ತಾ, "ಕಸದ ವಿಂಗಡಣೆ ಕೇವಲ ಸರ್ಕಾರದ ಕೆಲಸವಲ್ಲ, ಅದು ಪ್ರತಿ ನಾಗರಿಕನ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ಕೂಡ ಆಗಿದೆ. ಸರ್ಕಾರದ ಜೊತೆಗೆ ಜನರ ಸಹಕಾರವೂ ಅಷ್ಟೇ ಮುಖ್ಯ" ಎಂದು ಉತ್ತರಿಸಿದಳು. ಇದನ್ನು ಆಲಿಸಿದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು, ಪರಿಸರದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಮತ್ತು ಸಮಾಜದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಲ್ಲ, ಎರಡೂ ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಬೆಸೆದುಕೊಂಡಿವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಮನಗಂಡರು.

ಕ್ರಮೇಣ ಇಕೋ ಕ್ಲಬ್‌ನ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಜೊತೆಜೊತೆಗೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಜ್ಞಾನವೂ ವೃದ್ಧಿಯಾಯಿತು. ಕ್ಲಬ್‌ನ ಸಂಪೂರ್ಣ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೇ ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವುದು ಒಂದು ಆಶಾದಾಯಕ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಾಗಿತ್ತು; ನನ್ನ ಪಾತ್ರ ಕೇವಲ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಮತ್ತು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಕ್ಕೆ ಸೀಮಿತವಾಗಿತ್ತು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ದಿನೇ ದಿನೇ ಗಂಭೀರವಾಗುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ನಾನು ಗಮನಿಸಿದೆ. ತಮ್ಮ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಪರಸ್ಪರ ಚರ್ಚಿಸುವುದು ಮತ್ತು ತಮ್ಮ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ಮಂಡಿಸಲು ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳಿಂದ ಹಿಡಿದು ಗ್ರಂಥಾಲಯದ ಪುಸ್ತಕಗಳವರೆಗೆ ಹುಡುಕಾಡುವುದು ಅವರ ದಿನಚರಿಯಾಯಿತು. ಆಗೇ ನಾನು ಅವರಿಗೆ ಹೊಸ ವಿಚಾರಗಳ ಕಡೆಗೆ ಗಮನ ಸೆಳೆಯುತ್ತಿದ್ದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ— "ಒಂದು ನಲ್ಲಿಯನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಮುಚ್ಚುವುದರಿಂದ ಎಷ್ಟು ನೀರನ್ನು ಉಳಿಸಬಹುದು?" ಅಥವಾ "ಅಗತ್ಯವಿಲ್ಲದಿದ್ದಾಗ ಒಂದು ಸ್ನಿಚ್ ಆಫ್ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಎಷ್ಟು ವಿದ್ಯುತ್ ಉಳಿಸಬಹುದು?" ಮುಂತಾದ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಯೋಚಿಸಲು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದೆ. ಮರುದಿನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ನಿಖರವಾದ ಅಂಕಿ-ಅಂಶಗಳೊಂದಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದು ನನಗೆ ಅಚ್ಚರಿ ಮೂಡಿಸಿತು. ನಲ್ಲಿಯನ್ನು ಒಂದು ಗಂಟೆ ತೆರೆದಿಟ್ಟರೆ ಎಷ್ಟು ನೀರು ಪೋಲಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಸ್ನಿಚ್ ಆನ್ ಆಗಿದ್ದರೆ ಎಷ್ಟು ವಿದ್ಯುತ್ ವ್ಯರ್ಥವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ಅವರು ನಿಖರವಾಗಿ ಲೆಕ್ಕ ಹಾಕಿದ್ದರು. ಶಾಲೆಯ ಪ್ರತಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಕೇವಲ ಒಂದು ಬಕೆಟ್ ನೀರು ವ್ಯರ್ಥ ಮಾಡಿದರೂ, ಇಡೀ ನಗರ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದ ಜನರು ವ್ಯರ್ಥ ಮಾಡುವ ನೀರಿನ ಪ್ರಮಾಣ ಎಷ್ಟಾಗಬಹುದು ಎಂದು ಲೆಕ್ಕ ಹಾಕಿದರು.

ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಚಿಂತನೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟತೆ ತರಲು ನಾನು ಶಾಲಾ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಜಲಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳ ನಿರ್ವಹಣೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಯೋಚಿಸಲು ಅವರನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿದೆ. ಇದರಿಂದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಉತ್ಸಾಹ ಇಮ್ಮಡಿಯಾಯಿತು. ಅವರು ಇಕೋ ಕ್ಲಬ್‌ಗಾಗಿ ಕೆಲವು ಪ್ರಮುಖ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದರು:

1. ಆರೋಗ್ಯಕರವಾದ ಜೀವನಶೈಲಿಯನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುವುದು.
2. ನೈಸರ್ಗಿಕ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳ ಮೇಲೆ ಆಧಾರಿತವಾದ ಆಹಾರ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ರೂಢಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು.
3. ಆಹಾರ, ವಿದ್ಯುತ್, ನೀರು ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ನೈಸರ್ಗಿಕ ಸಂಪನ್ಮೂಲವಿರಲಿ, ಯಾವುದನ್ನೂ ಪೋಲು ಮಾಡದಿರುವುದು.
4. ಪ್ಲಾಸ್ಟಿಕ್ ಮುಕ್ತ ಜೀವನವನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು.

ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳು ಪೋಲಾಗುತ್ತಿವೆ ಮತ್ತು ಎಲ್ಲಿ ಸುಧಾರಣೆಯ ಅಗತ್ಯವಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಮೊದಲು ಗಮನಿಸಿದರು. ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬಂದ ಕೆಲವು ಪ್ರಮುಖ ಅಂಶಗಳು ಹೀಗಿವೆ:

- ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಬಿಸಿಯೂಟದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ನೀರು ವ್ಯರ್ಥವಾಗುತ್ತಿದೆ.
- ಶೌಚಾಲಯ ಬಳಸುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲೂ ನೀರಿನ ಮಿತ ಬಳಕೆ ಮಾಡುವ ಅಗತ್ಯವಿದೆ.
- ಅನಗತ್ಯವಾಗಿ ವಿದ್ಯುತ್ ವ್ಯರ್ಥವಾಗುವುದನ್ನು ತಡೆಗಟ್ಟಬೇಕು.
- ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ವ್ಯರ್ಥವಾಗುತ್ತಿರುವ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಪುನರ್ಬಳಕೆ ಮಾಡಬಹುದು.
- ಗಿಡಗಳು ಒಣಗದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಮತ್ತು ಯಾರೂ ಹೂವುಗಳನ್ನು ಕೀಳದಂತೆ ಜಾಗೃತಿ ಮೂಡಿಸುವುದು.

ಈ ಎಲ್ಲಾ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿದ ನಂತರ, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಯೋಜಿತ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ತಂಡವನ್ನು ರಚಿಸಿದರು ಮತ್ತು ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳು ದುರುಪಯೋಗವಾಗದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಂಡರು. ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಆತ್ಮೀಯತೆ, ಒಗ್ಗಟ್ಟು ಮತ್ತು ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಯ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಬೆಳೆಸಲು ಪರಿಸರ ಪ್ರಜ್ಞೆಯುಳ್ಳ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿ, ವಿವಿಧ ತಂಡಗಳಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಲಾಯಿತು ಹಾಗೂ 'ಡ್ಯೂಟಿ ಚಾರ್ಟ್' ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಲಾಯಿತು. ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಸರದಿಯ ಪ್ರಕಾರ ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ತಂಡವು ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿರುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಕೆಲಸದಲ್ಲಿನ ಹೊಸತನವು ಅವರಲ್ಲಿ ನಿರಂತರ ಉತ್ಸಾಹವನ್ನು ಕಾಪಾಡುತ್ತದೆ.

ಮುಂದಿನ ಪಯಣ ಮತ್ತು ಫಲಿತಾಂಶಗಳು

ಒಬ್ಬ ಸಂಯೋಜಕಿಯಾಗಿ, ಇಕೋ ಕ್ಲಬ್ ಪ್ರಾರಂಭಿಸುವಾಗ ಎದುರಾಗುವ ಆರಂಭಿಕ ಸವಾಲುಗಳನ್ನು ನಿಭಾಯಿಸಲು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಮಾಡುವುದು ನನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಪ್ರೋಫೆಸರು, ಸಮಾಜದ ಗಣ್ಯರು ಮತ್ತು ಶಾಲಾ ಸಹೋದ್ಯೋಗಿಗಳಿಗೆ ಇಕೋ ಕ್ಲಬ್‌ನ ಉದ್ದೇಶಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮಾಹಿತಿ ನೀಡಿದಾಗ, ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಶಾಲೆಯ ಏಳಿಗೆಗಾಗಿ ಸಹಕರಿಸಲು ಮುಂದಾದರು. ಕ್ಲಬ್‌ನ ಸದಸ್ಯರು ತಮ್ಮ ಓದಿಗೆ ತೊಂದರೆಯಾಗದಂತೆ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಭೋಜನದ ಸಮಯ, ಬೆಳಗಿನ ಪ್ರಾರ್ಥನಾ ಸಭೆ ಮತ್ತು ಶಾಲಾ ಅವಧಿಯ ನಂತರದ ಸಮಯವನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು, 'ಸಮಯ ನಿರ್ವಹಣೆ' ಮತ್ತು 'ಅನುಷ್ಠಾನ ಕೌಶಲ'ಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡರು. ಹೀಗೆ ಸಕಾರಾತ್ಮಕ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ಮತ್ತು ಎದುರಾದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಸರಿಯಾದ ಪರಿಹಾರ ಕಂಡುಕೊಂಡಿದ್ದರಿಂದ ಉತ್ತಮ ಫಲಿತಾಂಶಗಳು ಬರಲಾರಂಭಿಸಿದವು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಈಗ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳೊಂದಿಗಿನ ಒಡನಾಟ ಹೆಚ್ಚಾಯಿತು. ಅವರ ಕೆಲವು ಜಿಜ್ಞಾಸೆಗಳು ಶಮನವಾಗುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಇನ್ನು ಕೆಲವು ಹೊಸ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ಹುಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದವು. ಒಬ್ಬ ಶಿಕ್ಷಕಿಯಾಗಿ, ಅವರಲ್ಲಿ ಮೂಡುತ್ತಿದ್ದ ಹೊಸ ಹೊಸ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ಮತ್ತು ಹೇಚ್ಚುತ್ತಿರುವ ಕುತೂಹಲವು ನನಗೆ ಭರವಸೆಯನ್ನು ಮೂಡಿಸಿದವು.

ಚಿತ್ರ 3: ಯಮುನಾ ನದಿಯ ಸ್ವಚ್ಛತೆಯ ಕುರಿತು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಚರ್ಚಾ ಸ್ಪರ್ಧೆ.

ಆಸಕ್ತಿ ಮತ್ತು ನಿರಂತರ ಭಾಗವಹಿಸುವಿಕೆ

ಕ್ಲಬ್‌ನ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಇಡುವುದು ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ಒಂದು ಸವಾಲಿನ ಕೆಲಸ. ಈ ಸವಾಲನ್ನು ಎದುರಿಸಲು ನಾನು ಆಗಾಗ ಸಭೆಗಳನ್ನು ಆಯೋಜಿಸುತ್ತೇನೆ. ಇದರ ಜೊತೆಗೆ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಒಡನಾಟದಲ್ಲಿ ಸಮಯ ಕಳೆಯಲು ಮತ್ತು ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ಮುಕ್ತವಾಗಿ ಸಂವಹನ ನಡೆಸಲು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುವುದು ಕೂಡ ನನ್ನ ಪ್ರಯತ್ನದ ಭಾಗವಾಗಿದೆ. 'ಸರ್ಕಲ್ ಟೈಮ್' ಹಾಗೂ ತಮಗಿಷ್ಟವಾದ ಗಿಡವನ್ನು ದತ್ತು ಪಡೆದು ಅದಕ್ಕೊಂದು ಹೆಸರಿಡುವಂತಹ 'ಐಸ್-ಬ್ರೇಕಿಂಗ್' ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಆಯೋಜಿಸಲಾಯಿತು. ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ ಚರ್ಚಿಸಿ ಹೊಸ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುತ್ತೇವೆ. ನಮ್ಮ ತಂಡದಲ್ಲಿ "ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಸದಸ್ಯನಿಗೂ ಸಮಾನ ಧ್ವನಿ ಮತ್ತು ಅವಕಾಶ" ಎಂಬ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಪಾಲಿಸುತ್ತೇವೆ. ಅಂದರೆ, ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರಿಗೂ ತಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳಲು ಮುಕ್ತ ಅವಕಾಶವಿರುತ್ತದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ಶಾಲೆಯ ಗೋಡೆಗಳಿಗೆ ಬಣ್ಣ ಹಚ್ಚಿದ ನಂತರ ಉಳಿದಿದ್ದ ಪೇಂಟ್ ಅನ್ನು ನೋಡಿದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ತೋರಿದ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯುತ ನಡವಳಿಕೆ ಅದ್ಭುತವಾಗಿತ್ತು. ಬಣ್ಣವನ್ನು ವ್ಯರ್ಥ ಮಾಡುವ ಬದಲು, ಶಾಲಾ ಆವರಣವನ್ನು ಸುಂದರಗೊಳಿಸಲು ಅವರು ಒಟ್ಟಾಗಿ ನಿರ್ಧರಿಸಿದರು. ಅವರು ಸ್ವಯಂಪ್ರೇರಿತರಾಗಿ ಕುಂಡಗಳಿಗೆ ಬಣ್ಣ ಹಚ್ಚಿ ಅಲಂಕರಿಸಿದರು. ಇದು ಯಾವುದೇ ಶಿಕ್ಷಕರು ನೀಡಿದ 'ಅಸೈನ್‌ಮೆಂಟ್' ಆಗಿರಲಿಲ್ಲ; ಬದಲಾಗಿ ತಂಡವಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವ ಪ್ರೇರಣೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಸಹಜವಾಗಿ ಮೂಡಿಬಂದಿತ್ತು.

ಕಿಚನ್ ಗಾರ್ಡನ್: ಕಠಿಣ ಪರಿಶ್ರಮದ ಫಲಗಳು

'ಮಿಷನ್ ಲೈಫ್'ನ ಉದ್ದೇಶಗಳನ್ನು ಈಡೇರಿಸಲು ನಮ್ಮ ಇಕೋ ಕ್ಲಬ್‌ನಲ್ಲಿ 'ಕಿಚನ್ ಗಾರ್ಡನ್' ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದ್ದೇವೆ. ಇಲ್ಲಿ ಕೈತೋಟದ ನಿರ್ವಹಣೆಯನ್ನು ಪ್ರಾಯೋಗಿಕವಾಗಿ ಕಲಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಒತ್ತು ನೀಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಗಿಡ ನೆಡುವುದರಿಂದ ಹಿಡಿದು ಅವುಗಳ ಪೂರ್ಣ ಆರೈಕೆಯವರೆಗೆ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಕಲಿಯುವ ಈ ಹಾದಿಯು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಹೊಸ ರೀತಿಯ ವ್ಯಕ್ತಿಪರ ಅನುಭವವನ್ನು ನೀಡುತ್ತದೆ. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ, ಇದು ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಶ್ರಮದ ಮಹತ್ವ ಮತ್ತು ತಾಳ್ಮೆಯ ಗುಣವನ್ನು ಬೆಳೆಸುತ್ತದೆ.

ಆರಂಭದಲ್ಲಿ, ಒಂದು ತಂಡವು ಮಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ಬಿತ್ತುವ ಮೊದಲು ಜಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಬೀಜಗಳು ಹೇಗೆ ಮೊಳಕೆಯೊಡೆಯುತ್ತವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತದೆ. ನಂತರ ಮಕ್ಕಳು ಕೈತೋಟದ ಜಾಗವನ್ನು ಅಳತೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಜಾಗವನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡುವಾಗ ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ ಪ್ರಮುಖ ಅಂಶಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಸುದೀರ್ಘವಾಗಿ ಚರ್ಚಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ತದನಂತರ, ಆಯ್ಕೆ ಜಾಗವನ್ನು ವಿವಿಧ ತಂಡಗಳಿಗೆ ಹಂಚಲಾಗುತ್ತದೆ. ಬೆಳೆಸಬೇಕಾದ ಗಿಡಗಳ ಆಯ್ಕೆಯಿಂದ ಹಿಡಿದು, ಸ್ಥಳೀಯವಾಗಿ ಲಭ್ಯವಿರುವ ಪೈಪುಗಳು ಮತ್ತು ಕೋಲುಗಳಿಂದ ನಿರ್ಮಿಸುವ ಬೇಲಿಯ ಎತ್ತರದವರೆಗೆ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ನಿರ್ಧಾರದಲ್ಲೂ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗುತ್ತದೆ. ಗಿಡ ನೆಡುವಾಗ ಗುಂಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಣ್ಣನ್ನು ಜೋರಾಗಿ ಒತ್ತುವ ಬದಲಿಗೆ ಮೆಲ್ಲಗೆ ತುಂಬಲು ಅವರಿಗೆ ಸೂಚಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಬೀಜ ಮೊಳಕೆಯೊಡೆಯುವುದು, ಗಿಡದ ಎತ್ತರ, ಕೀಟಗಳ ಬಾಧೆ, ಎಲೆಗಳ ಬಣ್ಣದಲ್ಲಿನ ಬದಲಾವಣೆ ಹಾಗೂ ಹೂ ಬಿಡುವುದು ಮುಂತಾದ ಪ್ರಮುಖ ಹಂತಗಳನ್ನು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಗಮನಿಸಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಬೀಜಗಳ ಮೊಳಕೆಯೊಡೆಯುವಿಕೆಯ ಪ್ರಯೋಗದಿಂದ ಕಲಿತ ಪಾಠವನ್ನು ಗಮನದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಗಿಡಗಳಿಗೆ ನೀರುಣಿಸುವ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ರೂಪಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ನೀರಿನ ಪ್ರಮಾಣ, ಸಮಯ ಮತ್ತು ಎಷ್ಟು ಬಾರಿ ನೀರು ಹಾಕಬೇಕು ಎಂಬ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ನೀರು ಹಾಕುವ ಮೊದಲು ಮಣ್ಣಿನ ತೇವಾಂಶವನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಲು, ತಮ್ಮ ಬೆರಳುಗಳಿಂದ ಮಣ್ಣನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ನೋಡಲು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಸೂಚಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಏಕೆಂದರೆ, ಮಣ್ಣು ಹಸಿಯಾಗಿರಬೇಕೇ ಹೊರತು ಕೆಸರಾಗಬಾರದು. ಈ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯು ಮೊಳಕೆಯೊಡೆಯುವಿಕೆಯ ಪ್ರಯೋಗಕ್ಕೆ ನೇರ ಸಂಬಂಧ ಹೊಂದಿದೆ. ಅತಿಯಾದ ಅಥವಾ ಅತ್ಯಂತ ಕಡಿಮೆ ತೇವಾಂಶವಿದ್ದಾಗ ಬೀಜಗಳು ಹೇಗೆ ಮೊಳಕೆಯೊಡೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಸಸ್ಯಗಳ ಜೀವನವೂ ನೀರಿನ ಸಮತೋಲನವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿರುತ್ತದೆ. ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಗಿಡಗಳಿಗೆ ನೀರುಣಿಸಲು ಯಾವುದೇ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ನಿಯಮಗಳಿರುವುದಿಲ್ಲ; ಇದು ಅನುಭವದಿಂದ ಕಲಿಯುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಾಗಿದೆ. ಇದು ಇಕೋ ಕ್ಲಬ್‌ನ ಸಕ್ರಿಯ ಹಸ್ತಕ್ಷೇಪದ ಮೂಲಕ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ಕಲಿಕೆಗೆ ಒಂದು ಜೀವಂತ ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿದೆ.

ಕಿಚನ್ ಗಾರ್ಡನ್‌ನಲ್ಲಿ ನಾವೇ ಬೆಳೆಸಿದ ಗಿಡಗಳಿಂದ ಫಲ ಪಡೆಯುವುದು ಎಷ್ಟು ಸಂತೋಷ ನೀಡುತ್ತದೆ ಎಂದರೆ ಅದನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿಯೇ ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಪ್ರತಿ ವರ್ಷ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ತಮ್ಮ ಪಾಲಿನ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದ ಫಸಲನ್ನು ನೋಡುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ, ಹವಾಮಾನ ವೈಪರೀತ್ಯ ಮತ್ತು ಪರಿಸರ ನಾಶದ ಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನು ಆಳವಾಗಿ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಪರಿಸರವನ್ನು ಕಾಪಾಡಲು ಏನನ್ನಾದರೂ ಮಾಡಬೇಕೆನ್ನುವ ಅವರ ಆಸಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಸಂಕಲ್ಪಕ್ಕೆ ಮಕ್ಕಳ ಮಣ್ಣಾದ ಕೈಗಳೇ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗುತ್ತವೆ.

ಆರಂಭದಲ್ಲಿ, ಕೆಲವು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಕೇವಲ ವಿನೋದಕ್ಕಾಗಿ ಗಿಡಗಳಿಂದ ಹೂವುಗಳನ್ನು ಕೀಳುತ್ತಿದ್ದು ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಸಮಸ್ಯೆ ಎದುರಾಯಿತು. ಆದರೆ ಬೆಳಗಿನ ಪ್ರಾರ್ಥನಾ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಈ ಬಗ್ಗೆ ಮನವರಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಡುವ ಮೂಲಕ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಬಗೆಹರಿಸಲಾಯಿತು. 'ಹೂವುಗಳನ್ನು ಕೀಳಬೇಡಿ' ಎಂಬಂತಹ ಬರೀ ಬುದ್ಧಿವಾದ ಹೇಳುವ ಬದಲು, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಮತ್ತು ಗಿಡಗಳ ನಡುವೆ ಒಂದು ಭಾವನಾತ್ಮಕ ಸಂಬಂಧ ಮೂಡುವಂತೆ ಮಾಡಲಾಯಿತು.

ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಹೂವುಗಳ ಮೇಲೆ ಹಾರಾಡುವ ಜೇನುನೋಣಗಳು ಮತ್ತು ಚಿಟ್ಟೆಗಳಂತಹ ಅತಿಥಿಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ತಾವು ಹೂವುಗಳನ್ನು ಕೀಳುವುದರಿಂದ ಸಸ್ಯಗಳಿಗೆ ಪರಾಗಸ್ಪರ್ಶಗಳನ್ನು ಆಹ್ವಾನಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಸತ್ಯವನ್ನು ಅವರು ಅರಿತುಕೊಂಡರು. ಈಗ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಯಾವುದೇ ಕಟ್ಟುನಿಟ್ಟಿನ ನಿಯಮಗಳಿಲ್ಲದೆಯೇ ಪ್ರಕೃತಿಯನ್ನು ಕಾಳಜಿಯಿಂದ ನೋಡಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಯಬ್ದವಿರುವಾಗ ಒಂದು ಜೊತೆ ಗಿಳಿಗಳು ಮತ್ತು ನವಿಲು ಶಾಲಾ ಆವರಣದಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತವಾಗಿ ಓಡಾಡುತ್ತಿರುತ್ತವೆ. ಈ ದೃಶ್ಯಗಳು ನಮ್ಮ ಶಾಲೆಯ ಪರಿಸರ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿರುವ ಜೀವವೈವಿಧ್ಯಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿವೆ. ಇದು ಪ್ರಕೃತಿಯನ್ನು ಉಳಿಸಲು ನಮ್ಮ ತಂಡವು ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಪ್ರಯತ್ನಗಳಿಗೆ ಸಂದ ಜಯವಾಗಿದೆ.

ಕಿರ್ತಿ ಲಾಂಬಾ ಅವರು ದೆಹಲಿಯ ಶಾಲೆಮಾರ್ ಬಾಗ್‌ನ ಬಿಎಲ್ ಬ್ಲಾಕ್‌ನಲ್ಲಿರುವ ಸಿಎಂ ಶ್ರೀ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ, ಸಮಾಜ ವಿಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ತರಬೇತಿ ಪಡೆದ ಪದವೀಧರ ಶಿಕ್ಷಕಿಯಾಗಿ (TGT) ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಅವರು ಕಳೆದ 19 ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಬೋಧನಾ ವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ. ಕಿರ್ತಿ ಅವರು ತಮ್ಮ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ 'ಇಕೋ ಕ್ಲಬ್ ಫಾರ್ ಮಿಷನ್ ಲೈಫ್'ನ ಸಂಯೋಜಕಿಯಾಗಿದ್ದು, 'ಪರಿಸರ ಯೋಧರ' ತಂಡವನ್ನು ರಚಿಸುವ ಮೂಲಕ ಪ್ರಕೃತಿ ಸಂರಕ್ಷಣೆಗೆ ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಕೊಡುಗೆ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ಸಂಪರ್ಕ: kirtilamba25@gmail.com

ಅನುವಾದ: ರಾಕೇಶ್ ಪೂಂಜಾ | ಪರಿಶೀಲನೆ: ಕಿರಣ್ ಮಂಜುನಾಥ್